

Asiakasymmärrys tiedolla johtamisen perustana

Jälkihuollon nuoresta asiakkaasta lähtevät työkäytännöt, tutkimuksesta ja seurannasta saatava tieto, johtopäätöksen ja toiminnan kehittäminen

- Koottua tietoa nuorista Helsingin jälkihuollossa
- Havaintoja ja johtopäätöksiä nuorten palvelutarpeista ja hyvinvoinnista sekä elämäntilanteista
- Palvelujen kehittämistä

Jälkihuollon asiakasnuorista on kerätty **tutkimustietoa** yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston Hoitotieteen laitoksen ja Helsingin yliopiston sosiaalityön laitoksen kanssa kahdessa vaiheessa: vuodesta 2015 lähtien, 2020-2021 lähtien (raportit vielä alkuvaiheessa). Seuraava tiedonkeruu noin vuosina 2025-2026. Valmisteilla mm. kolme väitöskirjaa: nuorten osallisuudesta ja toimijuudesta, riskikäyttäytymisestä, ja jälkihuollossa olevan nuoren vanhemmuudesta. Jälkihuolto kerää myös kokoavaa seurantatietoa tiimien asiakkaiden elämäntilanteista.

Taustaksi Helsingin nuorten jälkihuolto

- Helsingin sote-ratkaisu (vrt. hyvinvointialueet) 2023 lähtien
- Nuorten jälkihuolto 18 – 24 vuotiaille jälkihuoltoon oikeutetuille
  - **nuorille lastensuojelusta organisatorisesti eriytyneenä** vuodesta 2013, systeeminen viitekehys ja malli
  - **Sote-lautakunnan hyväksymä mitoitus** 2019 lähtien sosiaalityöntekijällä korkeintaan 50 ja sosiaaliohjaajalla korkeintaan 25 asiakasta
  - Jälkihuollossa on **oma terveydenhoitaja**, ja hänellä **konsultoiva mielenterveyteen ja päihdetyöhön erikoistunut sairaanhoitaja, perheterapeutti** 2 pv viikossa osana systeemistä mallia (osto)
  - 2022 alusta 10 ohjaajan **Teho-tiimi**, joka tarjoaa nuorille palveluja myös iltaisin ja viikonloppuisin, tapaamisia enemmän kuin sosiaaliohjauksessa, noin 10 asiakasta/ohjaaja toistaiseksi
  - **Ostamme tuntihintaista tuettua asumista** (ohjaus, tai ohjaus ja tuottajan tarjoama tilapäinen tai toistaiseksi voimassa oleva asumisratkaisu). **Tulossa uusi asumisyksikkö ostopalveluna: vahvasti tuettu asuminen** (pienasunnot vuokralla, yöpäivystys, tiimissä myös lähi- ja sairaanhoitajia).
  - **Nuoret asuvat ympäri kaupunkia, ja vajaa 300 nuorta asuu maakunnissa ympäri Suomea. Tuettuja** (välivuokraus toistaiseksi) **asuntoja on käytössä noin 340.** Lisäksi **nuoret saavat asuntoja yleisiltä asuntomarkkinoilta, kaupungilta, järjestöiltä.** Osa asuu **läheisten tai kavereiden luona.** Kaikille järjestetään vähintään tilapäinen asuminen, jos nuori ottaa vastaan.
  - Huom. **muiden kuntien järjestämistä olevien nuorten palvelut ovat nuorten aikuissosiaalityön tiimeissä Helsingissä**

Nuorten taustat /JH tutkimus 2020-2021

Yleisimmät sijoituksen syyt, vanhemmat/perhetilanne 78 %:lla, joista

- Vanhemman ongelmat vanhemmuudessa: 61 %
- Vanhempien päihdeongelmat: 39 %
- Vanhempien mielenterveysongelmat: 26 %
- Vanhemman väsymys/uupumus: 20 %
- Kaoottinen elämäntilanne: 13 %
- Lapseen/nuoreen kohdistunut väkivalta: 13 %

Yleisimmät sijoituksen syyt, lapsen/nuoren ongelmat 72 %:lla, joista

- Koulunkäyntiin liittyvät ongelmat: 54 %
- Mielenterveysongelmat: 51 %
- Päihteet: 35%
- Piittaamattomuus perheen tai/ja yhteiskunnan säännöistä: 28 %
- Rikollisuus: 19 %

Minkä ikäisenä lapsi/nuori on ensimmäisen kerran sijoitettu?

- 0-3- vuotiaana: 12 %
- 4-6-vuotiaana: 7 %
- 7-10-vuotiaana: 16 %
- **11-14-vuotiaana: 35 %**
- **15-17-vuotiaana: 30 %**

Lapsen tai nuoren sijoituspaikka/-paikat

- **Lastensuojelulaitos tai koulukoti: 85 %**
- Sijaisperhe: 19 %
- Ammatillinen perhekoti: 12 %

Tuloksia ja kehittämishaasteita: raskaudet

2015 aineistossa naisista alle puolet (**41 %**) oli **kokenut raskauden ja viidennes raskauden keskeytyksen**. Ehkäisyvalmisteiden käyttö oli seksuaalikäyttämiseen nähden vähäistä. Useasti sijoitetut nuoret olivat muita useammin vanhempia. (Häggman-Laitila ym. 2020.)

Tuoreimman tutkimuksen perusteella **17-22 vuotiaista nuorista naisista oli ollut raskaana 24 %**
Raskaudenkeskeytyksen/ -keskeytyksiä oli tehnyt 13 %

Vauvoja, taaperoita jälkihuollon oman seurannan mukaan on 75

- Saimme terveydenhoitajan jälkihuoltoon
- Maksuton ehkäisy aktiivisesti palveluissa esillä
- Seksuaaliterveydestä puhuminen

Tuloksia ja kehittämishaasteita: opiskelu

Tuoreen tutkimuksen mukaan noin 40 % vastanneista oli opiskelija

Opiskelussa on tai oli

- Ajoittain ongelmia 28 %:lla
- **Päivittäin/säännöllisesti ongelmia 9 %:lla**

Nuorista 33 % ei pysty suoriutumaan opiskelusta/merkittäviä ongelmia

Oppimisen ongelmia 34 %:lla vastanneista.

Yleisimmät oppimisen ongelmat

- Keskittymishäiriöt ja keskittymisen vaikeudet
- Aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden ongelmat
- Koulunkäynnin vaikeudet, motivaation puute ja poissaolot
- Lukemiseen, kuulemiseen ja puhumiseen liittyvät haasteet sekä muut oppimisen häiriöt

Peruskoulutusta vaille Pro Gradu Virpi Heinola 2017, 12 haastateltua nuorta

*Peruskoulutuksen kesken jättäminen on monitasoinen prosessi, jossa nuori joutuu usein **leimatuksi, kokee erilaisuutta ja häpeää**. **Sijoituksen ja huonon koulumenestyksen aiheuttamat luokan, koulun tai vertaisryhmän muutokset** aiheuttavat nuorelle lisähaasteita. Nuorien taustalla on usein myös vaikeaa **koulukiusaamista, laitoksista hatkailua, terveys- ja päihdeongelmia**. Monet nuoret kokevat, että **vanhempien tuki koulunkäymiselle on ollut riittämätön**.*

Peruskoulupudokkuus aiheuttaa näköalattomuutta, turhautumista, tulevaisuuden kaventumista ja epävarmuutta arjesta.

Miten nuori voi päästä työelämään kun opiskelu on ylivoimaista? Koska on oikea aika opiskella?

Tuloksia ja kehittämishaasteita: sosiaaliset suhteet

Nuoret kokivat osallisuutta ihmissuhteiden ja arjen aktiviteettien kautta. Suhde vanhempiin ja omiin sisaruksiin näkyi tärkeänä osana heidän jokapäiväistä arkeaan. Monella aiemmin riitaisa suhde vanhempiin oli korjaantunut. Oman perheen kesken vietettiin paljon aikaa, tehtiin yhdessä arkeen liittyviä asioita ja suunniteltiin yhteistä tulevaisuutta. Nuorten osallisuuden kokemuksia heikensivät ongelmat hyvinvoinnissa ja ihmissuhteissa sekä syrjäytyminen. Hyvinvointiin liittyvissä ongelmissa painottuivat erilaiset mielenterveyteen liittyvät ongelmat ja päihteet. Vaikeudet ja traumat lapsuudessa vaikuttivat yhä heidän elämässään ja heikensivät osallisuutta. Sitä heikensivät myös ihmissuhteiden vähäisyys, riitaisuus tai puutteet omista tunteiden säätely- tai ihmissuhdetaidoissa. Elämänhallintaan liittyvät ongelmat kuten epäsäännöllinen vuorokausirytmä heikensivät myös osallistumista aktiviteetteihin. (Nuoren osallisuus /Minna Kaasinen pro gradu 2019, 17 jälkihuollon nuoren haastattelut)

Sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia oli kirjattu 43 %:lla jälkihuollon nuorista 2020-2021 ja heistä

- Tunneilmaisun vaikeuksia 47 %:lla
- Eristäytyneisyyttä 42 %:lla
- Impulsiivisuutta 36 %:lla
- Sosiaaliseen konfliktiin ajautumista 31%:lla
- Aggressiivista käytöstä oli 23 %:lla
- Asosiaalista käytöstä 20 %:lla
- Uhkaavaa käytöstä 11 %:lla
- Muita sosiaalisen vuorovaikutuksen ongelmia 14 %:lla

- **Systeminen viitekehys ja malli asiakastyössä**
- **Korjaavat ihmissuhteet**
- **Myönteiset kokemukset**

Haastattelututkimuksessa nuoret antoivat hyvää palautetta työntekijöiden kuuntelutaidoista ja kyvystä tukea heitä arjen hallinnassa (Kaasinen 2019).

Tuloksia ja kehittämishaasteita: mielenterveys, päihteet ja käyttäytymisoireet

Tuoreen tutkimuksen mukaan nepsy, neurologinen, psykiatrinen diagnoosi, tai selvittely vielä kesken, yhteensä 55 %:lla jälkihuollon nuorista

Osuus voisi olla suurempi, jos olisi selvitetty jokaisen nuoren osalta

Joista

Masennus: 32 %:lla

Muut ahdistuneisuushäiriöt: 19% lla

ADHD: 17 % lla

Käytöshäiriöt: 16% lla

- **37 %:lla nuorista ollut ongelmallista/hoitoa vaativaa päihteiden käyttöä, 35 nuoresta tiedettiin suonensisäisten huumeiden käyttöä**
- **Itsetuhoista käyttäytymistä tiedettiin olleen aiemmin 30 %:lla nuorista**
- **12 %:iin nuoria tiedettiin kohdistuneen väkivallan uhkaa, liittyi mm. huumemaailmaan, huumevelkoihin, muihin velkoihin sekä lähisuhde- ja perheväkivaltaan**
- Yksi tai useita **tuomioita**: 15 %:lla nuorista ja rikoskierre 2 %:lla. Yleisimmät **rikokset**: pahoinpitelyt, huumeusainerikokset, näpistykset ja ryöstöt

Hoitoa ja kuntoutusta yksittäisiä tapaamisia lukuun ottamatta on harvalla nuorella, SAS prosessissa noin 60 nuorta, esim. psyk. avohoidossa kävi noin 60 nuorta. Satunnaisia käyntejä osalla nuorista

- **Palveluketjut kuntoon! Monialainen yhteistyö**
- **Kestävän kasvun rahoitus 2022 syksy ja jatkohakemus 2023-2024 : paljon palveluja tarvitsevien nuorten palveluketjut**

LOPUKSI

- **Siltavaihe eli nuoren siirtymä lastensuojelusta jälkihuoltoon:** ajoissa käynnistetty jatkosuunnittelu 24kk (vammainen nuori), 12kk (kuntoutusta tarvitsevat nuori) tai 6 kk (kaikki muut) ennen 18-ikävuotta , sosiaalityöntekijän nimeäminen, muuttoapu, vapaaehtoinen terveystarkastus ja muut terveydenhoitajan palvelut – huom. Sijaishuollosta siirtyy huonokuntoisia nuoria jälkihuoltoon ja moni tulee vajavaisilla arjen taidoilla. Itsensä ilmaiseminenkaan ei usein onnistu, joten jälkihuolto alkaa hyvin perusasioista. Monella ei aloitettu SAS-prosessia, haettu tarvittavaa hoitoa/diagnoosia, ei haettu edunvalvojaa yms. Asumiseen liittyvät ongelmat. Häiriökäytös, eristäytyminen, asioiden hoitamattomuus.
- Lastensuojelulaki velvoittaa vahvasti, **kaikkia autetaan** riippumatta tarpeiden määrästä ja käytettävissä olevista palveluista, jälkihuollolla on valtavia haasteita, nuorten vastuuseen oppiminen, yksinolemisen harjoittelu, keskeneräiset aivot ja traumatausta, tuki arjessa ja siirtymissä, korjaavat ihmissuhteet
- **Jälkihuolto yläikärajan nousu: hyvinvointi – aikuistuminen – uusi dimensio ?**
- **Segmentit**
  - suunnitellusti asioivat
  - satunnaisesti (akuuttitilanne tms.) asioivat
  - ei käytä tarvitsemaansa palvelua
- **Jälkihuollon nuorten hoidon ja kuntoutuksen asiat** eivät ole hyvässä hallinnassa, vrt. työikäisten terveydenhuolto ja erikoistuneet palvelut kuten päihde- ja psykiatrian palvelut, Nuorten tarpeista lähtevät **yhteistyössä toteutettavat palveluketjut**, erityisesti terveysasiat, systeemisen viitekehyksen ja mallin parempi hyödyntäminen, toiminnan edellyttämä osaaminen ja menetelmät (esim. nepsy-valmennus käynnistymässä)